

KONKREČIOS SĄSAJOS REIKALAVIMAS IEŠKINIUOSE DĖL EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS AKTO PANAIKINIMO

Agnė Limantė

Socialinių mokslų daktarė

El. paštas: agne.limante@gmail.com

Šiame straipsnyje remiantis ESTT praktika atskleidžiama konkrečios sąsajos reikalavimo – didžiausios kliūtis privatiems asmenims, teikiantiems ieškinius dėl ES teisės akto panaikinimo – raida iki ir po Lisabonos sutarties bei šio reikalavimo turinys.

The purpose of this article is in the light of the Lisbon Treaty to analyse the requirement of individual concern as the main obstacle for the private applicants to make use of the direct instrument of judicial review – to initiate the annulment procedure in the European Union Court of Justice.

Įvadas

Teisės aktų teisėtumo kontrolės klausimas yra sulaukęs nemažai dėmesio tiek nacionalinėje, tiek ES teisėje. Pastarojoje galimybė tiesiogiai ginčyti antrinius ES teisės aktus teikiant ieškinius dėl panaikinimo įtvirtinta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 263 straipsnyje (*ex* EB 230 straipsnis), kuriame taip pat nurodomi reikalavimai teikiamiems ieškiniams.

Kai ieškovas yra privatus subjektas, jo *locus standi* turinys numatytas SESV 263 straipsnio 4 dalyje, kurioje išskiriamas reglamentuojančio pobūdžio ir kitų teisės aktų ginčijimas. Reglamentuojančio pobūdžio aktus, dėl kurių nereikia patvirtinti įgyvendinančių priemonių, po Lisabonos sutarties įsigaliojimo leidžiama ginčyti įrodžius tik tiesioginę sąsają, o kitais atvejais būtina įtikinti Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (toliau – ESTT, Teismas) ir tuo, kad aktas konkrečiai susijęs su ieškovu.

Šio straipsnio tikslas – pasitelkiant sisteminę analizę, loginį, teleloginį ir kitus tyrimo metodus, remiantis ESTT praktika atskleisti konkrečios sąsajos reikalavimo ieškiniuose dėl ES teisės akto panaikinimo raidą iki ir po Lisabonos sutarties bei šio priimtinumo reikalavimo turinį. Tyrimo objektas atitinkamai buvo konkrečios sąsajos reikalavimo aiškinimas ESTT bylose ir ESTT praktikos šioje srityje kitimas. Pasirinkta tema nėra nagrinėta mokslo darbuose Lietuvoje, nors užsienio mokslo darbuose konkrečios sąsajos reikalavimui aptarti skiriama nemažai dėmesio. Siekiant naujumo ir originalumo straipsnyje klasifikuojami svarbiausi konkrečios sąsajos raidos etapai, išskiriant kertines ESTT bylas ir įvertinant jų įtaką tolesnei praktikai, be to, į nagrinėjimo objektą žvelgiama remiantis Lisabonos sutartimi. Daug dėmesio skiriama ir mokslinei literatūrai, ypač išsamiesiems prof. A. Arnall, prof. A. Albors-Llorens darbams, atkreipiant dėmesį į

skirtingų autorių nuomonę bei naudojantis jų išvadomis tolesniam tyrimui.

1. Konkrečios sąsajos raida

Dar devintajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje dr. G. Bebr [8, p. 65] konkrečią sąsają apibūdino kaip vieną iš kebliausių teisminės priežiūros problemų. Išties, ieškiniuose dėl panaikinimo jos įrodymas pasirodė esąs didžiausias sunkumas privatiems asmenims.

Jei tiesioginės sąsajos reikalavimas iš esmės reiškia, kad aktas veikia privatų subjektą tiesiogiai, be kitos valios įsiterpimo, konkrečiai sąsajai reikia asmens teisinės padėties individualizavimo. Nors Teismo praktika konkrečios sąsajos klausimu yra gana nevienalytė ir dėl to dažnai kritikuojama mokslininkų [3–7; 14], vis dėlto bylose galima identifikuoti tam tikrus bendrus požymius¹.

Visa konkrečios sąsajos sampratos raiška pagrįsta keletu precedentinių bylų. Tai *Plaumann* [20], *Codorniu* [34], *UPA* [39; 46] ir *Jégo-Quéré* [45; 47] bylos. Jos skiria svarbiausius Teismo praktikos konkrečios sąsajos srityje etapus:

¹ Iki Lisabonos sutarties rengtoje mokslinėje literatūroje atskirai aptariamos antidempingo, konkurencijos ir valstybės pagalbos bylos, kuriose konkrečiai sąsajai nustatyti buvo taikomi liberalesni reikalavimai. Po Lisabonos sutarties įsigaliojimo atskyrus reglamentuojančio pobūdžio aktų ginčijimą ir nebereikalaujant jiems konkrečios sąsajos, toks atskyrimas nebe tiek aktualus – dauguma šiose srityse priimamų aktų yra reglamentuojančio pobūdžio ir tik nedidelė dalis bus priimami įstatyminio teisės akto forma. Kiek neiški situacija kol kas lieka individualių teisės aktų atžvilgiu (dauguma jų priimami konkurencijos teisės srityje ir gana dažnai ginčijami akto adresato konkurentų) – nesant ESTT praktikos kol kas sudėtinga vertinti, ar ir kaip Lisabonos sutarties pakeitimai paveiks šių aktų ginčijimą.

- a) nuo *Plaumann* bylos iki *Codorniu* bylos (1964–1994 m.);
- b) nuo *Codorniu* bylos (nuo 1994 m.);
- c) po *UPA* ir *Jégo-Quéré* bylų (nuo 2002 m.). Šios bylos nepakeitė Teismo praktikos, tačiau sukėlė daug diskusijų ir buvo svarbios rengiant SESV 263 straipsnio tekstą.

Pažymėtina, kad pateiktas skirstymas nereiškia, jog, priėmus naują precedentinę bylą, ankstesnis precedentas buvo pamiršamas. *Plaumann* byla iki šiol yra pagrindinė byla, kuria vadovaujantis tirinama, ar tam tikru atveju gali būti nustatoma konkreti sąsaja [53–54]. Nors Lisabonos sutartis galioja jau antrus metus, bylų, iš esmės keičiančių konkrečios sąsajos aiškinimą, kol kas nėra – toliau cituojami interpretuojant EB sutartį nustatyti principai².

2. *Plaumann* byla

Plaumann testas, dažnai literatūroje ir teismų praktikoje siejamas su apibrėžtos grupės testu, jau beveik 50 metų yra pagrindinė kliūtis ieškovams įrodyti *locus standi*. *Plaumann* sprendimas [20], sukūręs šį testą, yra kertinis sprendimas konkrečios sąsajos sampratoje ir be jo neišsivaizduojamas nė vienas mokslinis darbas, analizuojantis ieškinius dėl panaikinimo.

Plaumann bylos aplinkybės gana paprastos. Vokietijos Vyriausybė kreipėsi į Komisiją dėl leidimo sumažinti importo mokestį klementinams. Komisija prašymą atmetė, ir tuomet *Plaumann*,

² Išskyrus tai, kad po Lisabonos sutarties pateiktiems ieškiniams dėl reglamentuojančio pobūdžio aktų panaikinimo konkrečios sąsajos nebereikalaujama, tačiau tai nekeičia konkrečios sąsajos sampratos.

stambus klementinų importuotojas, siekė ginčyti šį Komisijos sprendimą. ETT konstatavo, kad *Plaumann* nėra konkrečiai susijęs. Sprendimas buvo taikomas visiems klementinų importuotojams ir *Plaumann* tebuvo vienas iš jų bei negalėjo tvirtinti esąs kažkuo išskirtinis. Nors tuo metu rinkoje veikė apie 35 klementinų importuotojai, jie nesudarė apibrėžtos grupės, nes kiekvienas asmuo bet kuriuo metu galėjo laisvai verstis šia veikla. Teismas pažymėjo, kad ieškovas, siekdamas įrodyti konkrečią sąsają, turi patvirtinti, kad sprendimas veikia jį dėl tam tikrų bruožų, kurie išskirtinai būdingi jam, ar dėl aplinkybių, kurios išskiria jį iš kitų asmenų, o ne vien dėl fakto, kad jis priklauso asmenų, kurie veikiami akto, grupei.

Tolesnė praktika patvirtino, kad pateikta formulė reiškia, jog tuo atveju, kai priemonė bus taikoma veiklos sričiai ar veiks visą kategoriją asmenų, besiverčiančių konkrečia veikla, bendrai arba abstrakčiai juos apibrėžiant, t. y. kai ji bus taikoma remiantis objektyviomis teisinėmis ar faktinėmis aplinkybėmis, vien tai, kad asmuo verčiasi šia veikla, nebus pakankama pripažįstant jį konkrečiai susijusiu. Tokios nuostatos nekeičia ir tai, kad konkretus subjektas veikiamas kiek kitokiu būdu ar net stipriau nei kiti rinkos dalyviai (šie argumentai buvo atmesti *Eridania* [24] ir *Calpak* [29] bylose), ar kad galima gana tiksliai nustatyti asmenų, kuriems taikomas aktas, ratą (atmesta *UNICME* byloje [28]).

2.1. *Plaumann* testo taikymas teisės aktui veikiant vieną asmenį

Nors kartais situacija atrodo gana neįtikėtina, *Plaumann* testo taikymas nepriklauso

nuo atitinkamos rinkos dalyvių skaičiaus. Net jei priemonės priėmimo metu realiai yra tik vienas asmuo, kuriam tokia priemonė taikoma, tai nereikš, kad jis yra konkrečiai susijęs, jei bent teoriškai egzistuotų tikimybė, kad šia veikla gali verstis ir kiti asmenys.

Glucose series Reunies byloje [21] ESTT nusprendė, kad faktas, jog ieškovas, tuo atveju vienintelis gliukozės gamintojas Belgijoje ir pagrindinis eksportuotojas Prancūzijoje, yra iš esmės vienintelis asmuo, kuris bus veikiamas akto, nėra specifinis jam būdingas bruožas, jei teoriškai ir kiti asmenys gali ištraukti į analogišką veiklą ir tada jiems taip pat būtų taikomas ginčijamas aktas. Analogiško požiūrio laikytasi praėjusio amžiaus septintojo dešimtmečio pabaigoje aštuntojo dešimtmečio pradžioje, kai buvo nagrinėjami ieškiniai dėl nustatytų izogliukozės gamybos kvotų, mokesčių ir subsidijų panaikinimo. Puikus pavyzdys galėtų būti *KSH* byla [27], kurioje Teismo minima teorinė tikimybė išties buvo tik teorinė: nors izogliukozės gamintojai (jų buvo vos keletas) sudarė atvirą grupę, praktiškai buvo beveik neįmanoma, kad ši grupė padidėtų, nes tam buvo reikalingos labai didelės investicijos, o dalis naudojamų technologijų buvo ginamos patentų.

A. Albors-Llorens nuomone, tokia Teismo pozicija teisinga – antraip, vien dėl atsitiktinio fakto, kad rinkoje nėra daugiau dalyvių ar jų labai mažai, asmuo turėtų tam tikrą privilegijuotą padėtį ginčyti ES teisės aktus [3, p. 119]. Vis dėlto su tokia nuomone galima sutikti tik iš dalies. Jei aktas priimtas neturint omenyje konkretaus subjekto, tik natūraliai galima nustatyti rinkos dalyvių skaičių, ESTT teiginys, kad asmuo nėra pakankamai išskiriamas iš kitų, atrodytų

pagrįstas. Tačiau yra ir kita grupė bylų, kuriose gana akivaizdu, kad priemonė buvo skirta konkrečiam subjektui ar priimta atsižvelgiant į jo padėtį. Tokiose bylose Teismo teiginys, kad asmuo nėra konkrečiai susijęs, kelia abejonių. Keletas pavyzdžių.

Tai, kad Teismo taikomas apibrėžtos grupės reikalavimas yra itin griežtas, parodo *Spijker* byla [30]. *Spijker*, Olandijos kiniškų šepėčių importuotojas, pateikė prašymą importo licencijai gauti, bet Olandijos institucijos pareiškė, kad prašymą atmes, jei Komisija suteiks joms galimybę taip padaryti. Komisija sprendimu leido Olandijos Vyriausybei uždrausti kiniškų šepėčių importą šešioms mėnesiams. Neatsižvelgiant į tai, kad Vyriausybė tokį prašymą pateikė dėl *Spijker* importo, o *Spijker* buvo vienintelis tokių prekių importuotojas į Beneliukso šalį, ESTT konstatavo, kad grupė nebuvo apibrėžta, nes bet kas galėjo tapti jos nariu, versdamasis atitinkamų prekių importu. Svarbus momentas byloje buvo tas, kad kvota buvo taikoma laikotarpiui, einančiam po to, kai ieškovas pateikė licencijos prašymą, taigi teoriškai buvo tikimybė, kad kiti potencialūs prekybininkai, kurie imsis tokios veiklos vėliau, taip pat būtų paveikti šios priemonės. Tačiau realiai sprendimas parodė, kad galima gana kontroversiška situacija. Nors byloje matoma pakankamai aiški priežastingumo grandinė – ieškovo paraiška dėl importo licencijos paskatino Vyriausybę teikti prašymą Komisijai, o Komisija priėmė importą draudžiantį aktą – tai neįtikino ESTT suteikti *Spijker locus standi*.

Dar daugiau dvejonių kelia sprendimas *Binderer* byloje [32]. *Binderer* bendrovė, prekiaujanti vynu, pateikė Komisijai klausimą, ar Bendrijos teisė nedraudžia vartoti

tam tikrus vokiškus žodžius apibūdinant vyną, kilusį iš Vengrijos ir Jugoslavijos. Komisija atsakė, kad tokio draudimo nėra. Kai *Binderer* ėmėsi veiksmų siekdama importuoti tokį vyną, Komisija priėmė reglamentą, kuriuo minėtus žodžius vartoti uždraudė. *Binderer* pateikė ieškinį dėl panaikinimo, tačiau Teismas jį atmetė dėl nepakankamo *locus standi*. Neginčijama, kad *Binderer* bendrovė buvo veikiamą reglamento tik kaip atviros grupės narys (vyno importuotojas), bet, atsižvelgiant į tai, kad bendrovė šiuo klausimu buvo kreipusis į Komisiją bei gavusi jos atsakymą, juo vadovavosi, ETT vis dėlto galėjo nustatyti, kad dėl specifinių aplinkybių ieškovas turi *locus standi*. Būtų galima teigti, kad šiuo atveju ieškovas net „dalyvavo priimant sprendimą“, t. y. labai tikėtina, kad Komisija turėjo jį omenyje priimdama sprendimą. Deja, nebuvo Bendrijos teisės normų, kuriomis remiantis būtų reikalaujama atsižvelgti į *Binderer* padėtį ir jo paklausimą.

2.2. Plaumann testo ir apibrėžtos grupės testo ryšys

Kaip minėta, *Plaumann* testas dažnai siejamas, o kartais ir tapatinamas su apibrėžtos grupės testu. Vis dėlto šie testai nėra tapatūs. Apibrėžtos grupės testas tikrina, ar asmenys, kuriuos veikia ES teisės aktas, sudaro apibrėžtą ir nekintamą grupę; jei tokia sąlyga tenkinama, tikėtina, kad aktas bus pripažintas konkrečiai susijusiu su šiais asmenimis. *Plaumann* testas yra bendresnis nei apibrėžtos grupės testas: apibrėžtos grupės testo įvykdymas laikytinas vienu iš būdų įvykdyti *Plaumann* testą. Vis dėlto *Plaumann* testas gali būti įvykdomas ir kitu būdu – itin specifinė ieškovo padėtis

(skirtingas poveikis nei kitiems asmenims) taip pat gali būti pakankamu argumentu³.

Doktrinoje galima identifikuoti dvi nuomones, kada *Plaumann* testas tenkinamas ir gali būti nustatoma konkreti sąsaja. Viena autorių grupė⁴ tvirtina, kad tam, kad būtų konkrečiai susijęs, ieškovas turi priklausyti apibrėžtai grupei. Priemonė turi visa ar iš dalies būti taikoma grupei asmenų, kuri negali padidėti po priemonės priėmimo (atitinkamai jie galėtų ginčyti visą priemonę ar konkrečią jos dalį). Šie autoriai teigia, kad konkreti sąsaja nustatoma remiantis objektyviais parametrais, o ES institucijos pateiktas ieškovų situacijos vertinimas nėra svarbus. Kita autorių grupė⁵ aiškina, kad konkrečią sąsają sudaro du elementai: a) objektyvus elementas, t. y. asmenų, kuriuos veikia teisės aktas, rato uždaramas bei galimybė identifikuoti tokius asmenis, ir b) subjektyvus elementas, t. y. faktas, kad ES institucija atsižvelgė į konkrečią faktinę ieškovų situaciją ir tai paskatino akto priėmimą.

Vis dėlto reikia pažymėti, kad pagal ankstesnę ESTT praktiką ieškovas, įrodęs, kad priklauso apibrėžtai ir nebegalinčiai didėti asmenų, kuriuos veikia ginčijamas teisės aktas, grupei, būdavo pripažįstamas konkrečiai susijusiu. Tačiau, kaip pažymi prof. A. Arnull, Teismo jurisprudencijoje, kartais apibūdinamoje kaip „*post-Codor-*

niu“, to nebepakanka, ir nemažai ieškinių, kuriuose, atrodytų, ieškovai priklauso apibrėžtai grupei, buvo atmetami [6]. Iš pastarojo dešimtmečio Teismo praktikos matyti, kad asmens priklausymas apibrėžtai grupei įvykdys *Plaumann* testą tik tuo atveju, jei teisės aktą priėmusi institucija turėjo pareigą atsižvelgti į priimto teisės akto poveikį tokiai apibrėžtai grupei (aliuzija į teisėtų lūkesčių principą).

2.3. Apibrėžtos grupės testo taikymas

ESTT yra nusprendęs, kad jeigu sprendimas turi poveikį grupei asmenų, kurie buvo nustatyti arba kuriuos buvo galima nustatyti priimant šį aktą, dėl grupės nariams būdingų kriterijų, šis aktas *gali būti* konkrečiai susijęs su šiais asmenimis tiek, kiek jie sudaro apibrėžtą ūkio subjektų grupę [52, 31, 49]. Apibrėžtos grupės testas tikrina, ar akto priėmimo metu buvo galima identifikuoti visus asmenis, kuriems aktas taikomas, ir ar ši grupė laikytina nekintama, o pareiga tai įrodyti priklauso ieškovui.

Retrospektyvumo aspektas

Apibrėžtos grupės testas yra itin griežtai ir nuolat taikomas byloje⁶. Pagrindinis jo reikalavimas – kad nekistų teisės akto veikiamų asmenų ratas – iš esmės gali būti įgyvendintas tada, jei tokie asmenys apibrėžiami retrospektyviai: jie turi būti labiau „nustatyti“ nei „nustatomi“ [17, p. 68]. Vertėtų aptarti bent kelias tokią situaciją iliustruojančias bylas.

³ Nors teoriškai būtų galima ginčyti, kad tokiais atvejais itin specifiskai veikiami asmenys taip pat sudaro apibrėžtą grupę. Pavyzdžiui, galima teigti, kad toliau aptariamoje *Codorniu* byloje ieškovas priklausė apibrėžtai grupei asmenų, kurių intelektinės nuosavybės teisės veikė ginčijamas aktas.

⁴ A. Dashwood, T. C. Hartley, A. G. Toth, H. G. Schermers, D. Waelbroeck, S. Weatherill, D. Wyatt, J. Steiner.

⁵ M. Waelbroeck, G. Vandersanden ir A. Barav.

⁶ Šis testas taikomas ir byloje, kuriose ginčijami aplinkosaugos srities teisės aktai. Atsižvelgiant į tai, kad teisė į švarią aplinką yra kolektyvinė ir bendra visiems, apibrėžtos grupės testo taikymas iš esmės reiškia, kad privatūs subjektai beveik niekada negalės įrodyti priklausą apibrėžtai grupei.

International Fruit Company byloje [25] valstybės narės kas savaitę turėjo pranešti Komisijai apie obuolių kiekį, kuriam prašoma importo licencijų. Tai leisdavo Komisijai nuspręsti, kiek procentų licencijų suteikti. Tą savaitę, kai ieškovai kreipėsi į teismą, buvo suteikta tik 80 proc. licencijų ir ieškovai pateko į tą 20 proc. dalį, kuri jų negavo. Tada jie ginčijo reglamentą, nustatantį 80 proc. limitą. ESTT nusprendė, kad šis reglamentas buvo sprendimų rinkinys, individualiai susijęs su ieškovu. Reglamentas buvo taikomas fiksuotai ir nustatomai grupei asmenų (pateikusių paraiškas tam tikrą savaitę), ir nors buvo taikomas tik bendram skaičiui paraiškų tolesnis sprendimas buvo taikomas kiekvienam pareiškėjui individualiai. Tai būtinai apėmė sprendimą dėl kiekvienos paraiškos atskirai.

Alfred Toepfer byloje [23] ESTT, išanalizavęs faktines bylos aplinkybes, taip pat išskyrė grupę asmenų, kuri laikytina apibrėžta ir specifiskai veikiamą akto. Byla iš esmės kilo dėl Komisijos klaidos: nustatydamą grūdų kainas, kurios naudotos importo mokesčiui nustatyti, Komisija neištraukė naujojo derliaus, todėl nustatytos kainos spalio 1 d. faktiškai lėmė, kad mokestis bus 0 procentų. Tuo suskubo pasinaudoti keturiolika importuotojų, pateikusių paraiškas importuoti didelį grūdų kiekį. Siekdama ištaisyti klaidą, Vokietijos Vyriausybė sustabdė leidimų išdavimą ir kreipėsi į Komisiją, kad ši tai patvirtintų. Komisija, taisydama klaidą, naują kainą nustatė jau spalio 2 d. ir spalio 3 d. priėmė retrospektyviai veikiantį sprendimą, leidžiantį Vokietijai taikyti apsaugines importo priemones ir atmesti prašymus išduoti licencijas, pateiktas iki spalio 4 d. imtinai.

Ieškovas *Alfred Toepfer* buvo Vokietijos grūdų importuotojas, kuris pateikė prašymą dėl importo licencijos būtent 1963 m. spalio 1 d., kai mokestis buvo 0 procentų. Jis ginčijo Komisijos sprendimą, patvirtinusį Vokietijos protekcionistines priemones. ESTT nusprendė, kad *Alfred Toepfer* buvo konkrečiai susijęs: tiktai spalio 1 d. buvo galimas 0 procentų mokestis, ir todėl tik tie importuotojai, kurie pateikė prašymus licencijai būtent tą dieną, buvo neigiamai paveikti (prašymai, pateikti kitomis dienomis, galėjo būti pateikiami pakartotinai be nuostolio, nes mokestis būtų toks pats). Taip potencialių ieškovų grupė buvo fiksuota ir nustatoma sprendimo priėmimo metu ir esama faktinė situacija išskyrė juos iš kitų asmenų. Byla įdomi tuo, kad ji parodė, jog jei sprendimas veikia atvirą asmenų grupę, bet šioje grupėje yra apibrėžta grupė, kuri veikiama kitaip, ši gali būti pripažinta konkrečiai susijusia.

Bock byloje [26] ieškovas neginčijo viso sprendimo, o tik tą dalį, kuri susijusi su asmenimis, jau pateikusiais prašymais dėl importo licencijų. Įmonė buvo pateikusi paraišką kuniškų grybų importui ir Vokietijos Vyriausybė, reaguodama į ją, kreipėsi į Komisiją siekdama uždrausti importą. Teismas pripažino, kad, be kitų asmenų, aktas veikė ir asmenis, jau pateikusius paraiškas importo licencijai (faktiškai vienintelis asmuo, priklausęs šiai grupei, ir buvo *Bock*). Tokių asmenų skaičius buvo apibrėžtas ir tapatybė nustatoma akto priėmimo metu, t. y. šie asmenys sudarė apibrėžtą, retrospektyviai nustatomą grupę, panašiai kaip *Alfred Toepfer* byloje. Todėl ESTT konstatavo, kad faktinė situacija išskiria šiuos asmenis ir individualizuoja juos kaip akto adresatus.

Piraiki-Patraiki byloje [31] Komisijos sprendimas, kuriuo leista Prancūzijai nuo 1984 m. lapkričio 1 d. iki 1985 m. sausio 31 d. taikyti kvotų sistemą verpalų importui iš Graikijos, buvo taikomas visiems Graikijos verpalų importuotojams į Prancūziją. Iki sprendimo priėmimo dalis gamintojų jau buvo sudarę sutartis eksportuoti prekes į Prancūziją nurodytu periodu. Teismas pripažino, kad toks sprendimas turėjo skirtingą poveikį šiems asmenims, nes jų sutartys būtų visiškai ar iš dalies neįvykdomos dėl šio sprendimo. Ši importuotojų grupė (bendros grupės pogrupis) buvo fiksuota, todėl Teismas manė esant juos konkrečiai susijusius. Ir atvirkščiai, gamintojai, nesudarę sutarčių, nebuvo veikiami išskirtinai bei nelaikyti konkrečiai susijusiais. Nors teoriškai bet kas galėjo sudaryti sutartį vėliau nei nurodytą datą, t. y. asmenų, kuriems taikomas aktas, grupė buvo atvira, tie, kurie sudarę sutartis nežinodami apie aktą (nes jo nebuvo), laikyti išsiskiriančiais iš bendros grupės.

Vis dėlto, remiantis šia byla kaip precedentu būtina atkreipti dėmesį į tai, kad ESTT ieškovo padėtį vertino kaip išskirtinę⁷, todėl tai silpnina šios bylos kaip precedento poveikį. *Bock* ir *Alfred Toepfer* bylose ieškovai pateikė prašymus leidimams ir pagrįstai tikėjosi juos gauti, t. y. savo teises kildino iš viešosios teisės, o *Piraiki-Patraiki* atveju ieškovo sudarytos sutartys rėmėsi private teise, tačiau Graikijos stojimo aktas jiems garantavo, kad imantis protekcionistinių priemonių bus išanalizuotas tokių

priemonių poveikis susijusioms įmonėms. Komisijos pareiga pagal Stojimo aktą ESTT byloje buvo aiškinama kaip ieškovo teisė.

Apibendrinant reikėtų pažymėti, kad visais atvejais iki akto priėmimo ieškovai, kuriems pavyko įrodyti konkrečią sąsają, ėmėsi tam tikrų veiksmų (pavyzdžiui, pateikė prašymą leidimui gauti) ir tai, ko jie siekė šiais veiksmais, būtų įvykę, jei aktas nebūtų buvęs priimtas. Taigi šiuo atžvilgiu ieškinys dėl panaikinimo yra ir priemonė ginti teisėtus lūkesčius.

Institucijos pareiga atsižvelgti į akto poveikį apibrėžtai grupei

Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad galimybė daugmaž tiksliai nustatyti teisės subjektų, kuriems taikoma priemonė, skaičių ar net tapatybę nereikia, jog ši priemonė turi būti laikoma konkrečiai su jais susijusia, jei akivaizdu, kad nagrinėjama priemonė taikoma atsižvelgiant į joje apibrėžtas objektyvias teises ar faktines aplinkybes [42; 44; 51]. Net jei ieškovai priklauso apibrėžtai grupei, ESTT gali atmesti ieškinį.

Akivaizdžiausiai šią mintį Teismas išreiškė *Roquette Frères* byloje [36]. Teismas nurodė, kad vien fakto, jog prekybininkai priklauso apibrėžtai prekybininkų grupei, kuri negalėjo padidėti reglamento priėmimo metu, nepakankama tokių prekybininkų laikyti konkrečiai susijusiu. Taigi tokiais atvejais svarbu nustatyti, ar ES institucija, priėmusi ginčijamą aktą, turėjo atsižvelgti į jo poveikį apibrėžtai grupei asmenų. Pavyzdys galėtų būti jau aptarta *Piraiki-Patraiki* byla, kurioje Komisija pagal Graikijos stojimo aktą turėjo atsižvelgti į protekcionistinių priemonių poveikį susijusioms įmonėms.

⁷ Dėl to kai kurie autoriai šią bylą vertina ne uždaros grupės, o specifinių aplinkybių požiūriu. Jie teigia, kad grupė čia buvo atvira, ir tik faktinės išskirtinės aplinkybės lėmė, kad buvo nustatyta konkreči sąsaja. Žr., pvz., Weatherill, Stephen; Beaumont, Paul [19].

Softimport byloje [33] ieškovas pradėjo transportuoti obuolius iš Čilės iki kelių reglamentų, uždraudžiančių tokį importą, priėmimo. Kai *Softimport* prašymas dėl licencijos išdavimo, pateiktas Prancūzijos institucijoms, buvo atmestas, jis kreipėsi dėl reglamentų panaikinimo. ESTT sutiko, kad reglamentai turi būti panaikinti ta dalimi, kiek jie susiję su tranzito prekėmis. Pagal ankstesnį reglamentą, imdamasi protekcionistinių priemonių Komisija turėjo pareigą atsižvelgti į importuotojų, kurių prekės buvo tranzitinės, poziciją. Kadangi tokie importuotojai sudarė apibrėžtą ir identifikuojamą grupę bei buvo teisės aktas, pagal kurį reikalaujama atsižvelgti į jų padėtį, jie buvo konkrečiai susiję.

Unifruit Hellas byloje [35] ESTT priėmė priešingą sprendimą nei *Softimport* byloje. Faktai šioje byloje buvo panašūs, bet čia nebuvo reglamento, nustatančio Komisijos pareigą atsižvelgti į tranzitines prekes. Teismas nusprendė, kad nors importuotojai, kurių prekės buvo vežamos tranzitu, sudarė fiksuotą ir nustatomą grupę, tai nebuvo pakankama. Kitaip nei *Softimport* atveju, ginčijamas reglamentas nenustatė reikalavimo Komisijai atsižvelgti į specifinę prekių, vežamų tranzitu, padėtį, todėl nebuvo konkrečios sąsajos [taip pat žr. 37; 41].

3. *Codorniu* sprendimo naujovės

Garsiojoje *Codorniu* byloje [34] ieškovas ginčijo norminio pobūdžio reglamentą (vadinamą angl. *true regulation*; po Lisabonos sutarties įsigaliojimo atitikmuo būtų įstatymo galią turintis reglamentas). Trumpai primintinos minėtos bylos aplinkybės.

Reglamentas uždraudė putojančio vyno gamintojams savo prekių pavadinimuose

vartoti prancūzišką žodį „*cremant*“ ar jo vertinius į kitas kalbas, rezervuojant šį apibūdinimą tik vynui, pagamintam Prancūzijoje ir Liuksemburge. *Codorniu* buvo Ispanijos bendrovė, kuri nuo 1924 m. frazę *Gran Cremant de Codorniu* buvo įregistravusi kaip grafinį ženklą. Gindama savo teisę toliau naudoti prekės ženklą produkcijai ženklinti, *Codorniu* pateikė ieškinį dėl panaikinimo. Teismas pripažino, kad ieškovas skyrėsi nuo kitų asmenų, nes jau ilgai žodį „*cremant*“ vartojo kaip savo prekės ženklą, todėl jis gynė intelektualinę nuosavybę.

Codorniu byla laikoma lūžiu ESTT praktikoje todėl, kad Teismas aiškiai pripažino, jog bendrojo taikymo teisės aktas, neprarasdamas savo kaip bendrai taikomo teisės akto pobūdžio, vis dėlto su tam tikrais asmenimis gali būti konkrečiai susijęs. Taigi net iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo, nors EB sutarties tekstas minėjo „reglamentą sprendimo formos“, išnyko pareiga įrodyti, kad teisės aktas savo esme yra sprendimas. Iki šios bylos ESTT, susidūręs su reglamento ar direktyvos ginčijimu, pirmiausia nustatydavo, ar priemonė yra taikoma visiems asmenims dėl objektyvių aplinkybių ir sukelia teisinių padarinių abstrakčiai apibrėžtoms asmenų kategorijoms⁸. Po *Codorniu* bylos, nors Teismas vis dar dažnai pradėdavo ieškinio priimtino nagrinėjimą nuo to, kokių teisės aktą siekiama ginčyti, panašu, jog taip tik siekta pabrėžti, kad tik išimtiniais atvejais įmanoma įrodyti *locus standi* visuotinai taikomiems teisės aktams. Lisabonos sutartis, kaip minėta,

⁸ Literatūroje tai vadinama „abstrakčios terminijos testu“ – aktas nelaikomas sprendimu, jei jame vartojama abstrakti terminija. Dėl šios testo kritikos žr. Craig, Paul [11].

aiškiai įtvirtino, kad gali būti ginčijamas kiekvienas ES antrinės teisės aktas, galintis turėti teisinių padarinių trečiosioms šalims, jei tik įvykdomi priimtinumo kriterijai.

Sprendimas *Codorniu* byloje buvo entuziastingai sutiktas teisininkų ir mokslininkų visoje Europoje, kurie ilgą laiką teigė, kad konkrečios sąsajos testas turėtų būti liberalizuotas. Tuo pat metu perdavus teisės aktų panaikinimo bylas spręsti Pirmosios instancijos teismui (dabar – Bendrasis Teismas), manyta, jog tai signalas naujam teismui, kad jis gali nesivaržydamas keisti konkrečios sąsajos aiškinimo praktiką. Pasak D. Chalmerso ir A. Tomkinso [10, p. 426], netgi atrodė, kad *Plaumann* testo dienos suskaičiuotos. Vis dėlto *Codorniu* bylos išvada, kaip parodė tolesnė Teismo praktika, buvo išskirtinai susijusi su specifinėmis bylos aplinkybėmis ir kai šiuo sprendimu bandyta remtis Šampano byloje [50], ieškinys buvo atmestas.

Šampano byloje iš Šveicarijos *Vaud* kantono kilusiais vynais pavadinimu „šampanas“ prekiaujanti *Vaud* kantono Šampanės komuna bei dvi susijusios asociacijos pareiškė ieškinį dėl sprendimo, patvirtinančio ribojimą vartoti pavadinimą „šampanas“, panaikinimo. ESTT nesutiko, kad nagrinėjamas atvejis atitinka *Codorniu* byloje buvusią situaciją. Teismas pabrėžė, kad *Codorniu* byloje ieškovai vaizdinį prekės ženklą „*Gran Cremant de Codorniu*“ Ispanijoje įregistravo 1924 m. ir šį prekės ženklą tradiciškai naudojo tiek prieš registraciją, tiek po jos, o ieškovų Šampano byloje teisė vartoti pavadinimą „šampanas“ buvo nustatyta pagal Šveicarijos teisę. ESTT nurodė, kad galiojusi Šveicarijos teisė taikoma ne vien ieškovams, o turi teisinį

poveikį neapibrėžtam skaičiui dabartinių ir būsimų tiek Šveicarijos, tiek trečiųjų valstybių gamintojų, kurie Šveicarijos teritorijoje pageidauja prekiauti produktais pavadinimu „šampanas“ [taip pat žr. 38; 40; 48].

Codorniu sprendimo palyginimas su kitomis panašiomis bylomis leidžia daryti išvadą, kad asmens ginamos turtinės teisės turi būti matomos, t. y. realiai atsispindėti bylose, kuriose ginamos registruotos teisės į žemę, patentus, prekės ženklus. Viešuosiuose registruose registruotos teisės laikomos žinomomis tretiesiems asmenims, įskaitant ir ES institucijas, todėl šios, priimdamos teisės aktus, turi atsižvelgti į registruotas turtines teises.

4. UPA ir *Jégo-Quéré* – aktyvią diskusiją dėl *locus standi* reformos sukėlusios bylos

Europos Sąjungoje daug diskutuota, ar teisė į ieškinį turi būti išplėsta atsižvelgiant į pagrindinių teisių išsivystymo lygį. 2002 metų vasara Teismui buvo „itin karšta“ [9] dėl daugybę diskusijų sukėlusių sprendimų UPA [46, 39] ir *Jégo-Quéré* [45, 47] bylose, kurios iškėlė opių klausimų dėl privačių subjektų *locus standi*. Šios bylos literatūroje įvardijamos „praleistas šansas“, nepavykusi „aksominė revoliucija“ [16], teigiama, kad ESTT „pražiopsojo savo laivą“ [4].

Kontroversiški UPA ir *Jégo-Quéré* sprendimai svarbūs ir kaip pirmasis bandymas persvarstyti konkrečios sąsajos reikalavimą, ir kaip tolesnės EB sutarties 230 straipsnio reformos gairės. Būtent jų pagrindu vyko vėlesnės diskusijos dėl naujos straipsnio formuluotės Sutarties dėl Konstitucijos Europai ir Lisabonos sutarties kontekste.

UPA byla⁹ tapo garsi dėl to, kaip energingai generalinis advokatas Jacobsas, pateikęs išvadą šioje byloje [43], ginčijo *Plaumann* formulės teisingumą. *UPA*, Ispanijos smulkių žemės ūkio produkcijos gamintojų asociacija, ginčijo reglamentą, kuris gerokai sumažino produkcijos kvotą alyvuogių aliejui. Ieškovas nurodė, kad, atsižvelgiant į tai, jog ginčijamam reglamentui nebuvo reikalingos jokios įgyvendinančios nacionalinės priemonės, jo galiojimas negalėjo būti kvestionuojamas nacionaliniame teisme.

Pirmosios instancijos teismas ieškovų ieškinį atmetė dėl konkrečios sąsajos trūkumo. Apeliaciniame procese generalinis advokatas Jacobsas kritikavo tokį sprendimą, kritiškai analizavo esamą jurisprudenciją bei siūlė atviresnį ir lankstesnį sprendimą konkrečios sąsajos atžvilgiu. Jis pabrėžė veiksmingos teisminės gynybos konstitucinę svarbą ir ES teisės raidą demokratinio teisėtumo ir valdymo srityje. Generalinio advokato teigimu, nėra pagrindo reikalauti, kad ieškovas kažkoku būdu būtų išskirtas iš kitų akto veikiamų asmenų. Jei aktas turi poveikį didelei grupei individų ir sukelia nemažai žalos, iš tokių asmenų reikėtų priimti ieškinius¹⁰. Jis siūlė priimti naują kriterijų, pagal kurį ieškovas būtų konkrečiai susijęs su ES priemone, jei ši priemonė turi ar gali turėti esminį neigiamą poveikį (angl. *substantial adverse effect*) jo interesams¹¹.

⁹ Nuosekliai šią bylą analizuoja J. Schwarze [18].

¹⁰ Savo pranešime Europos Konvento darbo grupei dėl Europos pagrindinių teisių chartijos inkorporavimo ir prisijungimo prie EŽTK, advokatas F. G. Jacobsas atkreipė dėmesį į paradoksą: kuo daugiau subjektų yra neigiamai veikiami teisės akto, tuo sunkiau yra jį nuginklėti [15].

¹¹ Kai kurių mokslininkų nuomone, pasiūlytas testas labai priartėja prie tiesioginės sąsajos testo, ir jie net iš dalies susilietę. Taip būtų sukurtas vientisas priimtumo testas [13].

Naujasis generalinio advokato Jacobso kriterijus neįtikino Teismo. ESTT, viena, pabrėžė veiksmingos teisinės gynybos svarbą, kita, padarė valstybes nares atsakingas už tokios gynybos suteikimą. Jis nurodė, kad būtina nacionalines procedūrinės taisyklės dėl teisės į ieškinį kuo labiau aiškinti ir taikyti taip, kad šios leistų fiziniams ir juridiniams asmenims ginčyti teismuose ES teisės aktus remiantis prejudicinio sprendimo procedūra. Teismas dar kartą pakartojo savo poziciją, kad ES yra baigta teisinės gynybos priemonių sistema, o norint reformuoti esamas ieškinio dėl ES teisės akto panaikinimo priimtumo sąlygas reikia, kad veiksmų imtųsi valstybės narės pakeisdamos EB sutarties 230 straipsnio nuostatas, nes ETT to padaryti negali. Taip *UPA* bylos sprendime Teismas vėl patvirtino *Plaumann* formulę, o generalinio advokato Jacobso nuomone remtasi buvo labai mažai.

Jégo-Quéré byloje, kurioje Pirmosios instancijos teismo sprendimas buvo priimtas po generalinio advokato išvados *UPA* byloje, bet iki galutinio Teisingumo Teismo sprendimo, pastebimas generalinio advokato Jacobso pozicijos palaikymas. Komisija, susirūpinusi sidabrinių menkių kiekiu, priėmė reglamentą, kuriuo nustatė minimalų žvejybos tinklų akių dydį, taip užtikrindama, kad į tinklus nepakliūtų mailius. *Jégo-Quéré*, Prancūzijos žvejybos įmonė, kuri vertėsi būtent mailiaus žvejyba, ginčijo šį bendro taikymo reglamentą. Pirmosios instancijos teismas aiškiai pripažino, kad ieškovas neatitiko *Plaumann* formulės reikalavimo, tačiau pažymėjo, kad, nepriėmus ieškinio, būtų paneigta bet kokia galimybė ieškovui ginčyti akto teisėtumą.

Jégo-Quéré negalėjo pasinaudoti prejudicinio sprendimo procedūra, nes nebuvo jokių įgyvendinančių aktų. Ieškovas galėjo pažeisti reglamentą, būti patrauktas atsakomybėn ir tada ginčyti jo teisėtumą nacionaliniame teisme. Tačiau netinkama reikalauti, kad individai pažeistų teisę tam, kad galėtų pasiekti teismus. Ieškinys dėl žalos atlyginimo remiantis nesutartine ES atsakomybe taip pat nebūtų sukūręs tinkamos gynybos priemonės, nes nepanaikintų galbūt neteisėto ES teisės akto ir jo taikymas realiai būtų galimas tik jau atsiradus žalai. Be to, toks ieškinys skirtas tik situacijoms, kai yra pakankamai rimtas Sutarties pažeidimas, o jo paskirtis nėra akto teisėtumo kontrolė.

Savo sprendime *Jégo-Quéré* byloje Pirmosios instancijos teismas pateikė naują požiūrį į konkrečią sąsają, nurodydamas, kad „siekiant užtikrinti teisę į veiksmingą teisminę gynybą, fiziniai ir juridiniai asmenys laikytini konkrečiai susijusiais su bendrai taikomais Bendrijos teisės aktais, jei ta priemonė paveikia jų teisinę situaciją aiškiai ir tiesiogiai (angl. *definite and immediate*) suvaržydama jų teises ar nustatydama jiems pareigas“. Teismas pabrėžė, kad kitų asmenų, kurie yra taip pat paveikti priemonės ar kurie galėtų tokie būti, skaičius nėra esminis.

Apeliaciniame sprendime Teisingumo Teismas daug rėmėsi *UPA* sprendimu ir pripažino Komisijos apeliaciją pagrįsta, taip palaidodamas viltis, kad pradedama plėsti *locus standi*. Veiksminga teisinė gynyba vėl buvo pabrėžta kaip valstybių narių pareiga, o nacionaliniai teismai įpareigoti interpretuoti ir taikyti nacionalines procesines taisykles taip, kad būtų sudaromos galimybės ginčyti nacionalinius teisės aktus, susijusius

su ES bendro taikymo aktais. ESTT buvo tos nuomonės, kad netinkama priimti ieškinius dėl panaikinimo iš asmenų, nesusijusių su aktu konkrečiai, taip, kaip akto adresatas, net jei išanalizavus atitinkamą nacionalinę teisę gali būti įrodyta, kad ši neleidžia individui ginčyti susijusio ES teisės akto. Jei būtų laikomasi priešingos pozicijos, ESTT kiekvienu individualiu atveju turėtų analizuoti ir interpretuoti nacionalinę procesinę teisę. Tai viršytų Teismo jurisdikciją peržiūrint ES teisės aktus. Nustatyta, kad ieškinys dėl panaikinimo negalimas, net jei akivaizdu, kad nacionalinės procesinės taisyklės neleis individui ginčyti ES teisės akto jam jo nepažeidus¹². Taigi po aptartų sprendimų priimtino kriterijų aiškinimo praktika nepakito.

5. *UPA* ir *Jégo-Quéré* po Lisabonos sutarties

Minėta, kad būtent *Jégo-Quéré* ir *UPA* sprendimai paskatino ieškinių dėl panaikinimo priimtino kriterijų modifikavimą Lisabonos sutartimi. Pagrindinis momentas šiose bylose buvo tas, kad ginčytiems ES teisės aktams nereikėjo įgyvendinančių nacionalinių priemonių ir todėl jie negalėjo būti ginčijami nacionaliniuose teismuose.

Kaip pasikeistų šių bylų rezultatai, jei jos būtų spręstos po Lisabonos sutarties įsigaliojimo? Tikėtina, kad *Jégo-Quéré* byloje *locus standi* būtų įrodyta, todėl pakeitimai turėtų teigiamą poveikį teisei į ieškinį.

¹² Reikia pažymėti, kad *Jégo-Quéré* bylos situacija nėra nauja. Dar 1964 m. *Sgarlata* byloje [22] ieškovai pateko į situaciją, kai ieškinys nacionaliniame teisme negalėjo būti pateiktas ir, neleidus tiesioginio ieškinio, ieškovai neturėtų kitų gynybos alternatyvų. Ieškinys šioje byloje taip pat buvo atmestas.

Jégo-Quééré byloje ginčytas reglamentas, priimtas remiantis kitame reglamente numatytomis nuostatomis ir skirtas įgyvendinti pastarojo reglamento nuostatas, leidžiančias Komisijai nustatyti skubias apsaugos priemones. Dėl šių priežasčių *Jégo-Quééré* byloje ginčytas reglamentas laikytinas reglamentuojančio pobūdžio teisės aktu.

UPA bylos situacija vis dėlto būtų mažiau palanki ieškovams. *UPA* byloje ginčytas reglamentas, nustatantis aliejų ir riebalų bendrąją rinkos organizavimo sistemą, kuris savo esme yra įstatyminio pobūdžio teisės aktas. Taigi, kitaip nei *Jégo-Quééré* byloje, *UPA* byloje ieškinys tikėtinais būtų atmestas dėl *locus standi* trūkumo.

Tai rodo, kad naujasis SESV straipsnis įneša tam tikrų pakeitimų, tačiau ne tiek, kiek tikėjosi kai kurie kritikai [12]. Vis dėlto pakeitimai akivaizdžiai palankūs privačių subjektų galimybėms kreiptis į Teismą ir turėtų padėti išspręsti bent dalį ankstesnių ieškinių priimtumo problemų. Kita vertus, straipsnį rengiant nebuvo praktikos, kuri reikštų, kad keisis pats konkrečios sąsajos aiškinimas, ir pagrindiniu testu liko *Plaumann* formulė.

Išvados

Pagal konkrečios sąsajos kriterijų reikalaujama, kad dėl teisinių ar faktinių aplinkybių ieškovas išsiskirtų iš bendro ES teisės akto veikiamų asmenų rato. Po Lisabonos sutarties šio kriterijaus aiškinimas nepakito ir svarbiausias čia jau 50 metų *Plaumann* testas, kuris pripažįsta, jog teisės aktas yra konkrečiai susijęs su ieškovu tik tokiu atveju, jeigu jis būtų jam taikomas dėl tam tikrų jam būdingų savybių arba dėl tam tikros faktinės situacijos, kuri jį išskiria iš kitų

asmenų ir todėl individualizuoja jį taip pat kaip ir sprendimo adresatą. „*Post-Codorniu*“ bylose *Plaumann* testas tenkinamas ir gali būti nustatoma konkreti sąsaja tais atvejais, kai asmuo priklauso apibrėžtai grupei asmenų, kuriems turi poveikio teisės aktas, o teisės aktą priėmusi institucija turėjo pareigą atsižvelgti į priimto teisės akto poveikį tokią apibrėžtai grupei. Dėl pirmojo aspekto atkreiptinas dėmesys į tai, kad visais atvejais ieškovai, kuriems pavyko įrodyti konkrečią sąsają, iki akto priėmimo ėmėsi tam tikrų veiksmų (pavyzdžiui, pateikė prašymą leidimui gauti), ir tai, ko jie siekė šiais veiksmais, būtų įvykę, jei aktas nebūtų buvęs priimtas (retrospektyvumo aspektas). Dėl institucijos pareigos atsižvelgti į akto poveikį pažymėtina, kad ši pareiga turi būti numatyta teisės aktuose (pirminėje ar antrinėje teisėje).

Codorniu sprendimo palyginimas su kitomis panašiomis bylomis leidžia daryti išvadą, kad tam, jog šio sprendimo išvada būtų galima remtis kaip precedentu, konkrečios asmens ginamos turtinės teisės turi būti matomos, t. y. realiai atsispindėti viešuosiuose registruose. Taigi *Codorniu* sprendimas galėtų būti naudojamas bylose, kuriose ginamos registruotos teisės į žemę, patentus, prekės ženklus, pripažįstant jį konkrečiai susijusiu.

Mokslo darbuose nuolat minimos *UPA* ir *Jégo-Quééré* bylos išsiskyrė bandymu radikaliai pakeisti nusistovėjusį griežtą požiūrį į *locus standi* sampratą ir sušvelninti priimtumo kriterijų griežtumą. Abiejose bylose kilo veiksmingos teisminės gynybos užtikrinimo tais atvejais, kai tiesioginis ieškinys negalimas dėl siauro konkrečios sąsajos interpretavimo, o nepažeidus ES teisės akto teisminei gynyba nacionaliniuose teismuose

taip pat nepasiekiamo, nes nėra įgyvendinančių priemonių, klausimas. Nors šis bandymas keisti Teismo praktiką nebuvo sėkmingas, šie sprendimai paskatino ieškinių dėl panaikinimo reformą. Lisabonos sutartis

bent iš dalies *UPA* ir *Jégo-Quéré* bylose kilusias dilemas išsprendė, panaikindama konkrečios sąsajos reikalavimą tais atvejais, kai ginčijamas tiesiogiai taikomas reglamentuojančio pobūdžio teisės aktas.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos Bendrijos steigimo sutartį. *Oficialusis leidinys C 306*, 17.12.2007.
2. Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos. *Oficialusis leidinys C 115*, 09.05.2008.

Specialioji literatūra

3. ALBORS-LLORENS, Albertina. *Private Parties in European Community Law. Challenging Community Measures*. Oxford: Oxford University Press, 1996.
4. ALBORS-LLORENS, Albertina. The Standing of Private Parties to Challenge Community Measures: Has the European Court Missed the Boat? 62(1) *Cambridge Law Journal* (2003), p. 72–92.
5. ARNULL, Anthony. Editorial. April Shower for Jégo-Quéré. 29 *ELRev.* (2004), p. 287–288.
6. ARNULL, Anthony. Private Applicants and the Action for Annulment since Codorniu. 38 *CMLRev.* (2001), p. 7–52.
7. ARNULL, Anthony. *The European Union and its Court of Justice*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2006.
8. BEBR, Gerhard. *Development of Judicial Control in the European Communities*. The Hague, Boston, London: Martinus Nijhoff Publishers, 1981.
9. BROEK, Naboth. A Long Hot Summer for Individual Concern? The European Court's Recent Case Law on Direct Actions by Private Parties ... and a Plea for a Foreign Affairs Exception. 30(1) *Legal Issues of Economic Integration* (2003), p. 61–79.
10. CHALMERS, Damian; TOMKINS, Adam. *European Union Public Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
11. CRAIG, Paul. Standing, Rights and the Structure of Legal Argument. 9 *European Public Law* (2003), p. 493–508.
12. DASHWOOD, Alan; JOHNSTON, Angus. The Institutions of the Enlarged EU under the Regi-

me of the Constitutional Treaty. 41 *CMLRev.* (2004), p. 1481–1518.

13. GROUSSOT, Xavier. The EC System of Legal Remedies and Effective Judicial Protection: Does the System Really Need Reform? 30(3) *Legal Issues of Economic Integration* (2003), p. 221–248.

14. JACK, Brian. *Locus standi* and the European Court of Justice: a Faint Light on the Horizon? 6 *Environmental Law Review*, 2004, p. 266–273.

15. JACOBS, Francis G. Note for the working group on the Charter/ECHR. *Necessary changes to the system of judicial remedies*. Working group II *Incorporation of the Charter/ECHR*, 27 September 2002. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://european-convention.eu.int/docs/wd2/3222.pdf>>.

16. KOMBOS, Constantin C. The Recent Case Law on *locus standi* of Private Applicants under Art. 230 (4) EC: a Missed Opportunity or a Velvet Revolution? 9(17) *European Integration Online Papers* (2005). Skelbta SSRN: <http://ssrn.com/abstract=868502>

17. MacLEAN, Robert. M. (ed.) *Textbook. Law of the European Union*. London: Old Bailey Press, 1997, p. 68.

18. SCHWARZE, Jürgen. The Legal Protection of the Individual against Regulations in European Union Law. Remarks on the ECJ Judgment in the Case *UPA* of 25 July 2002 in view of the European Constitutional Reform. 10(2) *European Public Law* (2004), p. 285–303.

19. WEATHERILL, Stephen; BEAUMONT, Paul. *EC Law*. London: Penguin books, 1993.

ESTT bylų sąrašas

20. 1963 m. liepos 15 d. sprendimas *Plaumann* prieš Komisiją, 25/62, Rink. p. 197.
21. 1964 m. liepos 2 d. sprendimas *Glucose* series *réunies* prieš Komisiją, 1/64, Rink. p. 813.
22. 1965 m. balandžio 1 d. sprendimas *Sgarlata* ir kt. prieš Komisiją, 40/64, Rink. p. 296.

23. 1965 m. liepos 1 d. sprendimas *Toepfer ir Getreide-Import Gesellschaft prieš Komisiją*, 106/63 ir 107/63, Rink. p. 525, 533.
24. 1969 m. gruodžio 10 d. sprendimas *Eridania ir kt. prieš Komisiją*, 10/68 ir 18/68, Rink. p. 459.
25. 1971 m. gegužės 13 d. sprendimas *International Fruit Company ir kt. prieš Komisiją*, 41/70–44/70, Rink. p. 411.
26. 1971 m. lapkričio 23 d. sprendimas *Bock prieš Komisiją*, 62/70, Rink. p. 897.
27. 1977 m. gegužės 5 d. sprendimas *Koninklijke Scholten Honing prieš Tarybą ir Komisiją*, 101/76, Rink. p. 797.
28. 1978 m. kovo 16 d. sprendimas *UNICME prieš Tarybą*, 123/77, Rink. p. 845.
29. 1980 m. birželio 17 d. sprendimas *Calpak*, 789/79 ir 790/79, Rink. p. 1949.
30. 1983 m. liepos 14 d. sprendimas *Spijker Kwasten BV prieš Komisiją*, 231/82, Rink. p. 2559.
31. 1985 m. sausio 17 d. sprendimas *Piraiiki-Patraiki ir kt. prieš Komisiją*, 11/82, Rink. p. 207.
32. 1985 m. sausio 29 d. sprendimas *Binderer prieš Komisiją*, 147/83, Rink. p. 257.
33. 1990 m. birželio 26 d. sprendimas *Sofrimport prieš Komisiją*, C152/88, Rink. p. 12477.
34. 1994 m. gegužės 18 d. sprendimas *Codorníu prieš Tarybą*, C309/89, Rink. p. 11853.
35. 1994 m. gruodžio 15 d. sprendimas *Unifruit Hellas prieš Komisiją*, T489/93, Rink. p. II1201.
36. 1996 m. lapkričio 7 d. sprendimas *Roquette Frères prieš Tarybą*, T298/94, Rink. p. II1531.
37. 1997 m. birželio 3 d. nutartis *Merck ir kt. prieš Komisiją*, T60/96, Rink. p. II849.
38. 1998 m. rugsėjo 15 d. nutartis *Molkerei Großbraunshain ir Bene Nahrungsmittel prieš Komisiją*, T109/97, Rink. p. II3533.
39. 1999 m. lapkričio 23 d. nutartis *Unión de Pequeños Agricultores prieš Tarybą*, T-173/98, Rink. p. II-03357.
40. 1999 m. kovo 26 d. nutartis *Biscuiterie-confiserie LOR ir Confiserie du Tech prieš Komisiją*, T114/96, Rink. p. II913.
41. 2001 m. birželio 27 d. sprendimas *Andres de Dios ir kt. prieš Tarybą*, T166/99, Rink. p. II1857.
42. 2001 m. lapkričio 22 d. sprendimas *Antillean Rice Mills prieš Tarybą*, C451/98, Rink. p. 18949.
43. 2002 m. kovo 21 d. generalinio advokato Jacobs išvada byloje *Unión de Pequeños Agricultores prieš Tarybą*, C50/00 P, Rink. p. 16677.
44. 2002 m. balandžio 25 d. nutartis *Galileo ir Galileo International prieš Tarybą*, C96/01 P, Rink. p. I4025.
45. 2002 m. gegužės 3 d. sprendimas *Jégo-Quére prieš Komisiją*, T177/01, Rink. p. II2365.
46. 2002 m. liepos 25 d. sprendimas *Unión de Pequeños Agricultores prieš Tarybą*, C50/00 P, Rink. p. 16677.
47. 2004 m. balandžio 1 d. sprendimas *Komisija prieš Jégo-Quére*, C263/02 P, Rink. p. I3425.
48. 2005 m. gruodžio 13 d. nutartis *Confédération générale des producteurs de lait de brebis et des industriels de Roquefort prieš Komisiją*, T381/02, Rink. p. II5337.
49. 2006 m. birželio 22 d. sprendimas *Belgija ir Forum 187 prieš Komisiją*, C182/03 ir C217/03, Rink. p. 15479.
50. 2007 m. liepos 3 d. nutartis *Commune de Champagne ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją*, T-212/02, Rink. p. II-02017.
51. 2008 m. balandžio 8 d. nutartis *Saint-Gobain Glass Deutschland prieš Komisiją*, C503/07 P, Rink. p. I2217.
52. 2008 m. kovo 13 d. sprendimas *Komisija prieš Infront WM*, C125/06 P, Rink. p. II451.
53. 2010 m. gruodžio 15 d. nutartis *Gabrielle Albertini ir kt.; ir Brendan Donnelly prieš Parlamentą*, T-219/09 ir T-326/09, dar neskelbta Rinkinyje.
54. 2011 m. birželio 9 d. sprendimas *Comitato „Venezia vuole vivere“ (C-71/09 P), Hotel Cipriani Srl (C-73/09 P) ir Società Italiana SpA (Italgas) (C-76/09 P) prieš Komisiją*, dar neskelbta Rinkinyje.

Individual Concern in Actions for Annulment

Agnė Limantė

S u m m a r y

The purpose of this article is to analyze the requirement of individual concern as the main obstacle for the private applicants to make use of the direct instrument of judicial review – to initiate the annulment procedure in the European Union Court of Justice. In the light of the Lisbon Treaty, the author considers the evolution of individual concern, the *Plaumann* formula and the criticism it has received,

the decision in *Cordoniu* case and its possible implications for other cases. A separate chapter is devoted to decisions in *UPA* and *Jégo-Quéré* cases which triggered a strong debate in academic society on the need to reform *locus standi* of private applicants in order to ensure effective judicial protection and arguably gave impetus to legal amendments made by the Lisbon Treaty.

[teikta 2011 m. birželio 22 d.

Priimta publikuoti 2011 m. spalio 6 d.